

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BATIUK Nataliia Orestivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Assistant Professor of musical art and choreography department, South-Ukrainian National pedagogical university

named after K. D. Ushynskiy.

Circle of scientific interests: theory and methods of training future music and choreography teachers.

Дата надходження рукопису 12. 12. 2017 р.

Рецензент – д.п.н. професор В. Ф. Черкасов

УДК 78.03(477)ББК

БЕЛІКОВА Валентина Венедиктівна –

кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету
e-mail: pednauk@gmail.com

**МУЗИКА Б. ФІЛЬЦ ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ
ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ
МИСТЕЦЬКОГО СПРЯМУВАННЯ**

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Процесуальність музико-творчих процесів сучасної української музикології зумовлює постійне тяжіння до з'ясування трансформаційних зрушень в українській музичній культурі. Вони здійснюються в контексті загального культурного розвитку українського народу.

Мова йде про появу численних різножанрових, різнотипових, різностильових, різнохарактерних і багатообразних музичних утворень, що накопичуючись, збагачують світову музичну аuru новими музичними знахідками, чарівність яких вражає протягом багатьох епох людей всіх країн та всіх континентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Жанрове розмаїття музичної творчості Б. Фільц, завжди цікавило й цікавить багатьох науковців-музикознавців, музикантів-педагогів, виконавців музичних опусів композиторки, серед яких слід назвати: М. Загайкевич, І. Сікорську, У. Молчко, О. Німилович, Д. Василик, О. Рапіту, П. Гутоватого, О. Шевчук, автора цієї статті.

Мета статті полягає у спробі висвітлення особливостей музичної мови Б. Фільц, що слугують розвитку творчого потенціалу майбутнього фахівця мистецького спрямування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наукова думка про українське музичне мистецтво є вагомим внеском у формуванні національної музичної культури як такої. І сьогодні вже можна говорити про українське музикознавство як про значуще та диференційоване наукове явище – явище, яке є динамічною постійно оновлюючою,

специфічномовною цілісною системою, наповненою багатющим внутрішнім змістом, де майстерно поєднуються вікові народні традиції з найновішими засобами музичного вислову, а осучаснені стилістичні напрямки поєднуються з індивідуальним надзвичайно дивовижним відчуттям ширості, душевної доброти та емоційної пристрасті.

Таким явищем у сьогоденному українському музичному мистецтві є творчість відомої в Україні сучасної композиторки, доктора філософії мистецтва, Лауреата Державної премії ім. М. В. Лисенка, Лауреата конкурсу композиторів «Духовні псалми», Лауреата премії ім. В. Косенка, Дипломанта й стипендіата Фонду інтелектуальної співпраці «Україна – ХХІ століття», Кавалера ордена Великомучениці Варвари, Заслуженого діяча мистецтв України Богдани Михайлівни Фільц.

Як композиторка Богдана Михайлівна заявила про себе високопрофесійним майстром різноманітних музичних жанрів. На її творчій полиці хоріві кантати на слова українських поетів-класиків (В. Сосюри й П. Тичини); хоріві твори та солоспіви на вірші відомих українських поетів Т. Шевченка, Л. Українка, І. Франка; «Хоріві акварелі» на слова одного з найчутливіших співаків ліричних почуттів – поета О. Олеся. Серед вокально-хорових творів композиторки виокремлюється дитяча опера «Лісова школа», яка майстерно продовжила досвід утворення дитячих опер фундатора української професійної музики М. В. Лисенка. Опера створена для виконання й сприйняття дитячими вокально-хоровими й танцювальними колективами Держтелерадіо

України під керівництвом Т. Копилової.

Вагоме місце в творчості Б. Фільц посідає фортепіанна музика. Спираючись на спогади самої композиторки, можна зазначити, що любов до фортепіано як до надзвичайно яскравого музичного інструменту з багатогранним емоційно-душевним висловлюванням була зумовлена впливом педагогічної діяльності її викладачки з фортепіано у львівській спеціальній школі-інтернаті Ірини Крих. Згадуючи свого педагога, Богдана Михайлівна підкреслює, що «знання секретів..., якими щедро ділилася зі мною пані Ірина Крих, й досі слугують мені своєрідним дороговказом в моїй мистецькій діяльності та композиторській творчості» [3, с. 9].

З'ясовані особливості нотних текстів Б. Фільц можна розглядати як музично-лексичні одиниці у контексті існування певних музичних жанрів та розвитку музичних форм її композиторських утворень.

Даючи загальний опис музичних сторінок творчості Б. Фільц не можна не сказати про чарівний світ музики для дітей, який композиторка створила і створює до сьогодні. Цей пласт музичної творчості композиторки можна вважати одним з головних напрямків її творчості. На її творчій полиці понад 400 хорових, 50 фортепіанних творів для дітей молодшого віку. Композиції для дітей з великим досвідом музично-виконавського мистецтва. твори для дітей Б. Фільц користуються великою популярністю і з великим успіхом звучать у різних країнах світу – в Аргентині, Вірменії, Естонії, Канаді, Латвії, Німеччині, Польщі, Франції, в концертних залах та музичному просторі рідної України.

У вокально-хорових творах для дітей та юнацтва яскраво розкрився творчий дар композиторки створювати такі численні музичні образи, завдяки яким у дитини формуються й розвиваються кращі почуття родинних стосунків, любові до рідної домівки, свого краю, української природи. З особливим натхненням і теплотою музикант оспівує весняне пробудження природи, застосовуючи зіставлення стану очікування появи перших весняних пролісків як чогось нового і довгоочікуваного. У якості нових засобів музичної мови композиторка застосовує ритмічний рух телеграфної машинки, на якій зайці відбивають телеграму-блискавку. Скликаючи всіх на галявину «за вовчими ярами», зайці радісно вигукують «Чекайте квітами Весна!». Створюючи веселу мальовничу картинку лісових «засідань» з приводу прибуття Весни,

композиторка використовує такі стислі музично-виражальні засоби, як: яскрава мелодика, що легко запам'ятовується; чітка й нескладна структура викладеного матеріалу; вживання елементів пісенних й танцювально-образних жанрів, народного музичного фольклору, що виступають головними ознаками дитячих хорів композиторки. Характеризуючи музичну мову дитячих хорів Фільц, А. Рудницький зазначає, що «музична мова композиторки обмежена і конвенціональна, але своїми обмеженими музичними засобами вона користується зі смаком і мистецькою ощадністю» [2, с. 185].

Великому успіху дитячих вокально-хорових композицій Б. Фільц сприяло її вимогливе ставлення до поетичної основи хорових творів. Серед авторів текстів її хорових п'єс значне місце займають класики української літератури: Т. Шевченко («Зацвіла в долині червона калина»), Л. Українка («На зеленому горбочку»), видатні поети сучасності – Л. Костенко (хорові цикли «Весняні сценки, «Осінні сюжети»), М. Сингаївський («Жива криниця») та інші.

Вживання в музично-інтонаційну красу вокально-хорових композицій Б. Фільц дає можливість говорити, що з музикою Фільц можна помандрувати в країну дитячих мрій, бабусиних казок, пограти в давно улюблені дитячі іграшки [1].

Створюючи веселу й мальовничу картинку лісових «засідань» з приводу прибуття довгоочікуваної Весни, герої віршів Л. Костенко стають вірними друзями маленьких виконавців та дорослих слухачів музики Б. Фільц.

Романтично овіяні музичні тканини дитячих хорових творів композиторки, в яких творчо переосмислені фольклорні інтонації рідного карпатського регіону, а ритмічна основа наполегливо висвічується улюбленою авторкою синкопованою інтонацією – усі ці особливості музичної мови хорових мініатюр композиторки роблять їх неповторними музичними шедеврами в контексті різножанрової хорової музики Богдани Фільц.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Аналіз вокально-хорових творів композиторки дозволяє виділити особливості її музичної мови та зробити деякі узагальнення, а саме:

– розвиток мелодичної лінії хорових дитячих творів здійснюється у стилі українського музичного фольклору закарпатського регіону;

– у хорових творах для дітей та юнацтва авторка майстерно поєднує традиційний

розвиток мелодичної лінії та новаторство гармонійної основи твору;

– у хорових мініатюрах застосовуються кварто-квінтові інтервали, триольні та ритмічні прикраси з метою відтворення особливостей гри на українських музичних інструментах;

– композиторка впроваджує поєднання гамофонно-гармонічної та поліфонічно-підголоскової фактури у викладанні нотного тексту;

– у структурі вокально-хорових циклів авторка втілює принцип динамічного й емоційного контрасту.

Подальший аналіз хорових мініатюр Б. Фільц різного жанрового спрямування дає можливість виокремлення характерних рис композиційних утворень композиторки для формування творчого потенціалу особистостей як майбутніх фахівців мистецького спрямування.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Белікова В. В. Її музика – наше життя, наше багатство: монографія / Валентина Венедиктівна Белікова; МОНМС України. – Кривий Ріг: Видавничий дім, 2013. – 52 с.

2. Рудницький А. Українська музика. Історико-критичний огляд / А. Рудницький. – Мюнхен: Дніпрова хвиля, 2001. – 406 с.

3. Фільц Б. Спогади про роки навчання в школі-інтернаті ім. С. Крушельницької в класі І. Крих / Б. Фільц. – Львів, 2003. – С. 8–16.

REFERENCES

1. Byelikova, V. V. (2013). *Yiyi muzyka – nashe zhyttya, nashe bohat-stvo*. [Her music is our life, our wealth]. Kryvyy Rih.

2. Rudnyts'kyu, A. (2001). *Ukrayins'ka muzyka. Istoryko-krytychnyy ohlyad*. [Ukrainian music. Historical and critical review]. Myunkhen.

3. Fil'ts, B. (2003). *Spohlady pro roky navchannya v shkoli-internati im. S. Krushel'nyts'koyi v klasi I. Krykh*. [Spoglada about years of study in the boarding school them. S. Krushelnytska in class I. krich]. L'viv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЄЛІКОВА Валентина Венедиктівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства, інструментальної та хореографічної підготовки Криворізького державного педагогічного університету.

Наукові інтереси: викладання історії розвитку української музичної культури; формування творчого потенціалу майбутнього фахівця мистецького спрямування.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BYELIKOVA Valentyna Venedyktivna — Ph. D., Associate Professor of musicology, instrumental and choreographic training of the Krivoy Rog state pedagogical University.

Circle of scientific interests: teaching the history of Ukrainian musical culture; the formation of creative potential of future specialist of artistic direction.

*Дата надходження рукопису 12. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор О. М. Ткаченко*

УДК 378.147:373.3.011.3-051

ВОРОНОВА Надія Сергіївна – кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри культурології, естетики та історії ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
e-mail: voronova.ns@ukr.net

СУЧАСНИЙ СТАН ВИЩОЇ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні в Україні мають місце суттєві зміни в співвідношенні ідеології, культури та освіти. У педагогічній науці зростає інтерес до проблем культурологічної освіти, таких як культуротворчі функції освіти, орієнтація на цінності й творчість, інноваційність, впровадження мультимедійних технологій, альтернативність освітніх культурних моделей тощо. Інтерпретація освітніх проблем із позицій культурології освіти дає

можливість усвідомити, що суб'єкти освіти – це суб'єкти культурної діяльності, а проблеми освіти можна вирішити не тільки педагогічними, а й соціокультурними засобами. У сучасних умовах до культуролога висуваються підвищені вимоги щодо його професійних і особистісних якостей. Він має бути не лише кваліфікованим спеціалістом, а й людиною високої культури. Статус і роль культуролога як професіонала й культуротворчої особистості визначаються його професійною